

■ У бацькоўскі нататнік

Казачка на здароўе

Казкі патрэбны не толькі для таго, каб дзецям весялей засыналася. З іх дапамогай можна даведацца пра праблемы малога, скарэктаваць яго паводзіны, навучыць лічыць ды развіць фантазію. Пра магчымасці казкатэрапіі пагаварылі з арт-тэрапеўтам Галінай САВЕЛЬЕВАЙ.

Ілюстрацыя да казкі Алены Мальчэўскай «Ша-ша з левага чаравіка». Мастак Таццяна Дзівакова.

— Якія казкі лепш расказваць дзіцяці — свае, народныя ці аўтарскія?

— Абавязкова трэба чытаць народныя казкі, у іх закладзеныя глыбокія сэнсы! Аўтарскія звычайна прысвечаны пэўнай праблеме. Да іх можна звяртацца, але выбіраць тыя, што падабаюцца, блізкія па духу. Калі тэма казкі актуальная для вашай сітуацыі, вазьміце яе за аснову, але абавязкова дадайце што-небудзь сваё, індывідуальнае.

Гісторыі, прыдуманія самімі бацькамі, дазваляюць найбольш поўна абыграць рэчаіснасць, актуальную для дзіцяці.

Вос, напрыклад, мая лялька — цацачная варона — прыляцела ў анкабальніцу. Яна залятае туды, і бачыць нікім не кранутую ежу. Там дзеці наогул часта не ядуць. Варона пачала каркаць: «Вох, я зараз наемяся, такі класны суп і макарона! Вой, і гэта, і вось гэта, усё-ўсё з'ем». І тут адзін хлопчык: «Не, я з'ем». «Дакладна ты з'яси? А ну пакажы, пакажы!» І дзіця пачынае есці. Таму гатовыя сюжэты, нарыхтоўкі могуць быць, але лепш, калі яны нараджаюцца ў галаве штохвілінна. Вы ж не пабяжыце адразу шукаць у інтэрнеце казку, у якой дзіця не есць. Прасцей і хутчэй прыдумаць на месцы, абыграць сітуацыю.

— Ведаю, што многіх сучасных бацькоў баяцца жорсткасць народных казак.

— Ёсць такая праблема. У нас нават на фестывалі батлеек была дыскусія на тэму, ці трэба прыбіраць з сучасных батлеечных містэрый крываваыя сцэны. Напрыклад, калі воін забівае дзіця ці калі адсякаюць галаву Іраду.

Калісьці я сама прыбрала ўсе гэтыя сцэны са сваіх спектакляў. Думала, навошта я буду паказваць дзецям, як адсякаюць галаву, хай нават злыдню. Людзі раней былі больш гатовыя да такіх жорсткіх сцэнак, успрымалі іх нармальна, былі больш цяжкія ўмовы жыцця.

Цяпер я ўжо не так катэгарычна да гэтага стаўлюся. Выступаю, каб ператвараць гэты ўсё ў трагіфарс, выкарыстоўваюць гумар. Але, вядома, нічога нельга даводзіць да абсурду.

— Калі дзіця само прыдумляе казку, ці трэба яму дапамагаць?

— Калі ёсць магчымасць не ўмешвацца, то лепш не ўмешвацца. Калі ў дзіцяці ёсць цяжкасці ў складанні казкі, нейкі ступар, тады трэба дапамагчы, але вельмі мякка, у выглядзе пытання: «А можа быць, вось так?»

Сёння ў дзяцей вельмі часта ў казках сустракаюцца такія матывы — усіх забілі, кругом вампіры, паўсюль кроў. Яны як бы зацыкліваюцца на вобразах, якія убачылі па тэлевізары, і пераносзяць іх у свае апавяданні і казкі. У гэтым выпадку бацькам трэба ўмяшацца, перайграць сюжэт, прапанаваць новы варыянт развіцця падзей. Але, паўтаруся, зрабіць гэта варта ў выглядзе прапановы, а не аўтарытэтай заявы.

— Як распаўядаць казкі не банальным спосабам?

— Можна ўзяць добра вядомую вашаму дзіцяці казку і зрабіць з яе гульню. Можна расказаць яе на новы лад, памяняць усіх персанажаў. З дапамогай казкі прасцей навучыць дзіця лічыць, параўноўваць. Адзіная важная ўмова — першапачатковы варыянт народнай казкі малеча павінна ведаць. Далей ужо можна паэксперыментаваць. Але дзіця мусіць ведаць, што гэта эксперымент, каб сама сутнасць казкі не скажалася.

Можна паспрабаваць візуалізаваць любімых персанажаў. Напрыклад, часта бацькі выкарыстоўваюць у выхаваўчых мэтах ужо вядомыя вобразы. Напрыклад, дзедка Мароза эксплуатаюць, каб дамагчыся ад дзіцяці добрых паводзінаў. Але можна стварыць свой вобраз са сваёй уласнай гісторыяй. Яго можна намалюваць, вылепіць, зрабіць ляльку, і гэты персанаж будзе вам памочнікам у выхаванні, ён можа ўдзельнічаць у жыцці дзіцяці, дапамагаць яму рабіць урокі. І ператвараць выхаванне ў цікавую гульню.

Алена ХУРС

ЧАРОЎНЫ СВЕТАВАРВАРЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ»)

Кніга Алены і Вары складаецца з дзесяці казачных гісторый, у якіх расказваецца аб прыгодах маленькага ляніўца Чудзілёныша і яго мамы Чудзілены. Аснову для ўсіх гісторый і імёны персанажаў прыдумала дзяўчынка, а мама запісала і апрацавала апавяданні — гэта і ёсць «разыначка» праекта.

— У 2 гады Вара стала называць сябе Чудзілёнышам, а мяне — матуляй Чудзіленай, — успамінае Алена. — Гэта было проста міла, але не больш за тое, бо дзеці часта нешта прыдумляюць. З часам я пачала прыслухоўвацца да таго, што балбоча Вара, і спачатку падумала, што Чудзілёныш — проста яе выдуманая сябар. Але ўсё аказалася значна цікавей: гэта былі яе казкі! Я пачала запісваць за ёй — так нарадзілася цэлая кніга.

Алена прызнаецца, што ўмее слухаць сваю дачку. Для яе не бывае глупства ў тым, што гаворыць маленькая Вара — усё фантазіі і словы дзяўчынкі важныя для мамы.

Аснову для ўсіх гісторый і імёны персанажаў прыдумала дзяўчынка, а мама запісала і апрацавала апавяданні.

— Я веру, што дзеці могуць бачыць і чуць тое, чаго ўжо не бачым і не чуем мы, дарослыя. Нездарма ж кажуць: вуснамі дзіцяці гаворыць ісціна.

Акрамя ляніўца Чудзілёныша і яго маці ў чароўным ружовым лесе можна сустрэць храброю пчолю Пенябіпку, дзякуючы якой казачны лес выратаваў ад раптоўнай зімы, дзядулю Эспэна і цёткаву Разарыю, фей Кларысу і Ма-

рысу, доктара Розазуба. Але самы любімы персанаж самой Алены — крыху сумны мудрэц і філосаф вусень Бабу Ба Біба. — Прататыпаў у рэальным жыцці ў казачных герояў няма, — працягвае Алена. — Вара называла імёны — я іх запісвала. А потым самі сабой нарадзіліся такія не падобныя адзін на аднаго вобразы. Думаю, увесь сакрэт у тым, што паміж мной і дачкой існуе нейкая таямнічая творчая прастора. Мне здаецца, я бачу яе герояў вельмі ясна.

Сёння Алена і Вара прайшлі доўгі шлях да таго, каб кніга трапіла ў рукі сваім маленькім чытачам. Літаратурны рэдактар вычытаў і ўнёс змяненні ў тэкст, прафесійны ілюстратар стварыў яркія і цёплыя ілюстрацыі, каманда неабыхавых людзей падрыхтавала краўдфандынгавую кампанію (народнае фінансаванне), каб

сабраць грошы на выданне кнігі, а некалькі выдавецтваў ужо гатовы ачысціць мару дзвюх пісьменніц.

— Над вобразам Чудзілёныша працавала ў першую чаргу мастачка — Кацярына Марціновіч, якая вельмі тонка адчувае тэкст. Карэкціроўка праходзіла з удзелам арт-дырэктара праекта Вольгі Алейнік і, вядома, мяне. Вобраз Чудзілёныша некалькі разоў трансфармаваўся, але заўсёды ўзгадняўся з Варай. Яе першая рэакцыя на героя была вырашальнай для каманды.

Сёння Алена марыць аб перакладзе кнігі на беларускую мову.

— Для мяне гэта вельмі важна. Я люблю мову, але, на жаль, пакуль не магу на ёй пісаць так тонка, як на рускай. Гэта мая зона развіцця як

аўтара на будучыню. Першы наклад будзе без беларускай версіі, але наступны мы абавязкова выдадзім на абедзвюх мовах — рускай і беларускай. Ці будзе ў кнігі працяг? Думаю, мы з Варай што-небудзь прыдумаем. Зараз важна выдаць першую кнігу.

Кнігу Алена раіць прачытаць не толькі дзецям, але і іх бацькам — каб лепей разумець перажыванні маленькага чалавечка, які толькі пачынае спазнаваць свет праз радасці, страхі і мноства самых розных «чаму». А на пытанне «Як глядзіце на тое, што аднойчы Вара сама захоча стаць пісьменніцай?» маладая мама шчыра ўсміхаецца і адказвае: «Я буду шчаслівая падтрымаць яе ў любым выбары».

Ганна БАГІНО. Фота з архіва герояў.

■ Маміны дзённікі

ШАРЫК... СХУДНЕЎ

Даню пастрыглі.
— Які ты прыгажун! — кажу. — У дзіцячым садку дзеці заўважылі тваю новую прычоску?
— Так. Але ж яны не казалі, што я прыгажун, — сумна адказаў мой хлопчык.

Малы просіць купіць робата з пультам кіравання.
— Дорага каштуе, — адказваю яму.
— А ты пашукай на зніжках!

— Мамачка, Максім мяне б'е, — жаліцца сын.
— Дык і ты ж яго ў адказ лупіш.
— Гэта мы так сябруем, — тлумачыць з усмешкай малы.

— Даня, не цягай Кацю (кошку), у яе хутка будуць кацяняты, — тлумачу сыну.
— Не-е, гэта яна косткамі аб'елася.

Сын разважае ўслых пра тую ж кошку Кацю:
— Раней, калі я быў здаровы, Каця мяне часам драпала. А цяпер я захварэў, і яна ніводнага разу мяне не падрала. Не думаў, што кошкі могуць мяняцца...

— Чаму ў цябе калготкі задам наперад надзеты? Вось бачыш дзве палосачкі, яны павінны быць ззаду.
— Калі б гэтыя палоскі былі каляровымі, я б іх заўважыў, — патлумачыў малы.

— Мамачка, патэлефануй прэзідэнту, — просіць Даня, — і скажы, што наш хлопчык хоча заўсёды мульцікі глядзець. А заўсёды не ідуць...

Паветраны шарык здзьмуўся.
— Ой, глядзі, шарык схуднеў! — засмуціўся Даня.

Даня ўбачыў здохлага камара.
— Тата, камарык памёр.
— Камары кепскія, іх трэба забіваць, — чуе ў адказ.
— Не кажы так! — закрычаў сын. — Гэта ж маленькі камарык. Яго мама чакае.

Муж вязе сына з дзіцячага садка. Па радыё гучыць знаёмая песня.
— Даня, падпывай мне, — заклікае сына.
— Ты лепш за дарогай сачы, — сур'эзна адказаў той.

Малы ўбачыў у акне шмат дзяцей.
— О, цэлы статак ідзе!

— Бачыш, як дрэнна атрымалася. У таты сёння дзень народзінаў, а мы ў бальніцу трапілі, — кажу сыну.
— Гэта нічога, — супакойвае ён мяне. — Мы потым яго свята ў Макдональдсе адзначым!

Едзеце ўсе разам (з бабуляй і дзядулем) на машыне. Я дастала чыпсы і ем. Даня таксама просіць даць яму.
Дала трохі і кажу, што яны шкодныя, шмат есці нельга.
— Давай усіх пачастуем, каб табе менш шкодных чыпсаў засталася, — хуценька скеміў сыноч.

Муж прынёс дадому гітару і кажа, што будзе Даню вучыць на ёй іграць.
— І мяне навучы, — прашу я.
— Ну, трымайцеся, суседзі, мама будзе іграць! — пажартаваў з мяне малы.

— Мама, ты абяцала са мною пагуляць.
— Зараз, толькі давай прыбярком лішнія цацкі.
— Вось я і хацеў пагуляць у такую гульню: «Хто мне дапаможа прыбраць цацкі?»

— Ты не даеў банан.
— Няхай тата даець, ён у нас заўсёды галодны.

Муж спрабуе прыцягнуць малога да прыбірання кватэры:
— Давай дапаможаш мне!
— Не, я лепш буду камандаваць!

Запісала Яна ЛЫЧКОЎСКАЯ. А пра што гавораць вашы дзеці?